

368e concert
dinsdag 13 oktober 2015
20.00 uur

**Christoph
Prégardien,**
tenor

**Christoph
Schnackertz,**
piano

**Grote Zaal
Deventer
Schouwburg**

PROGRAMMA

Benjamin Britten (1913 -1976)
'Winter Words' (Hardy) op. 52 (1953)
At Day-close in November
Midnight on the Great Western
Wagtail and Baby
The little old Table
The Choirmaster's Burial
Proud Songsters
At the Railway Station, Upway
Before Life and after

Max Bruch (1838 -1920)
Lausche, lausche! (Bone) op. 15 nr.1
Goldne Brücken (Geibel) op. 15 nr. 4
(?1862)
Frisch gesungen! (Chamisso) op. 7 nr. 6
Russisch (Geibel) op. 7 nr. 3 (1859)
Um Mitternacht (Mörke) op. 59 nr. 1
Zweites Kophtisches Lied (Goethe)
op. 59 nr. 3
Kophtisches Lied (Goethe) op. 59 nr. 2
(1892)

PAUZE

Franz Schubert (1797-1828)
Negen liederen op gedichten van
Ernst Schulze (1789-1817)
Auf der Bruck D853 (?aug. 1825)
Der liebliche Stern D861 (dec.1825)
Im Walde D834 (maart 1825)
Um Mitternacht D862 (dec.1825)
Lebensmuth D883 (maart 1826)
Im Frühling D882 (maart 1826)
An mein Herz D860 (dec. 1825)
Tiefes Leid D876 (jan. 1826)
Über Wildemann D 884 (maart 1826)

De lyrische tenor **Christoph Prégardien** treedt op in opera's, passionen, oratoria en vocaal-symfonisch werk, maar geniet speciale bekendheid door zijn vertolkingen van het liedrepertoire. Hij wordt geprezen om zijn precieze vocale controle, duidelijke dictie, intelligente muzikaliteit en het vermogen vanuit de kern van een compositie te zingen. Christoph Prégardien maakte talrijke solo-cd's, die belangrijke onderscheidingen verwierven. Hij werkt veel samen met beroemde dirigenten als Barenboim, Chailly, Gardiner, Harmoncourt, Herreweghe, Metzmaker, Nagano en Thieleman. Zijn repertoire reikt van de Barok tot modern, met composities van bijvoorbeeld Stravinsky, Britten en Rihm. Sinds een aantal jaren treedt hij ook op met zijn zoon, tenor Julian Prégardien, met wie hij ook opnames heeft gemaakt.

Christoph Schnackertz studeerde piano (bij o.a. Pierre-Laurant Aimard) en liedbegeleiding. In 2005 werd hij vaste begeleider van de zangklas van Christoph Prégardien. Sinds 2011 heeft Christoph Schnackertz een leeropdracht voor liedinterpretatie aan de Hochschule für Musik und Tanz in Keulen. Zijn repertoire omspannt alle grote liederencycli van de Romantiek, maar eveneens liederen van bijvoorbeeld Mahler, Richard Strauss en Rihm. Samen met Julian Prégardien vormt hij sinds 2012 een vast duo. Ook de artistieke samenwerking met Christoph Prégardien wordt steeds intensiever. De afgelopen jaren traden zij op in o.a. Wigmore Hall Londen, bij de Schwetzingen Festspele en in de Tonhalle Zürich.

Benjamin Britten kwam al in zijn vroegste jeugd in aanraking met de liedkunst daar zijn moeder een gedreven amateurzangeres was. Reeds op zijn vijfde jaar begon hij met grote ijver te componeren, een ambitie die hij jarenlang volhield echter zonder goede professionele begeleiding. Vanaf zijn zevende kreeg hij pianoles en vanaf zijn tiende leerde hij ook altviool spelen. Op zijn elfde trok hij op een festival in Norwich de aandacht van de veelzijdige musicus en componist Frank Bridge, die hem vervolgens onder zijn hoede nam en hem een gedegen compositietechniek bijbracht. Later kreeg Benjamin ook pianoles van de beroemde Engelse pianist en pianopedagoog Harold Samuel. In de jaren 1930 tot '33 werd Britten opgeleid aan het Royal College of Music in Lon-

den, voornamelijk in compositie en piano. Hij ontwikkelde zich tot een voortreffelijk pianist. In 1934 hoorde hij Alban Berg's opera 'Wozzeck' en wilde hij naar Wenen om lessen bij Berg te gaan volgen, maar het thuisfront lag dwars en bovendien overleed Berg in 1935. Het componeren van muziek bij filmdocumentaires gaf een stimulans en hierbij maakte hij kennis met W.H. Auden, wiens gedichten hij op muziek zette. In 1939 volgde hij Auden naar de USA samen met zijn vriend en latere levensgezel de tenor Peter Pears. In 1942 keerden beiden terug naar Engeland, waar zij in de problemen kwamen door hun beider consequente pacifistische levensovertuiging en gewetensbezwaren tegen militaire dienst. Uiteindelijk kregen zij vrijstelling hiervan. Britten's toonkunst wordt meestal omschreven als weinig vooruitstrevend, eclectisch, maar wel heel persoonlijk. In de jaren '60 had Britten een tijdlang intensief contact met Dmitri Sjostakovitsj en is hij ook in Rusland op bezoek geweest. Uit die tijd dateren ook zijn aan Mstislav Rostropovitch opgedragen drie suites voor cello, de Symfonie voor cello en orkest en de cello-sonate. Interessant is wat Sjostakovitsj in 1968 over Britten heeft gezegd: *"De Engelse componist Benjamin Britten is waanzinnig goed. U vroeg mij welke richting ik de muziek zou willen zien opgaan. Wel, ik zou willen dat er meer componisten waren zoals Britten! Het aantrekkelijke van Britten is zijn kracht en oprechtheid, de expliciete eenvoud van zijn muziek en de diepe emotionele werking ervan. Muziek moet ontroeren en nieuwe horizonten openen in de wereld en in mijzelf. En dat is nou precies wat Britten in al zijn werken doet. Ik vind dat elke luisteraar van muziek Britten's werk beter zou moeten leren kennen"*. In de liedcyclus *'Winter Words'* valt op hoe goed de muziek past bij de speelse teksten van Hardy die een verfijnde mengeling lijken te zijn van naïviteit en wijsheid. De cyclus werd voor het eerst uitgevoerd op het Leeds Festival in oktober 1953 door Peter Pears met Benjamin Britten aan de piano.

Max Bruch heeft tijdens zijn leven niet te klagen gehad over waardering; hij werd maar naast driemaal eredoctoer: Cambridge (1893), Breslau (1896) en Berlijn (1918). Hij is vooral bekend gebleven door zijn eerste vioolconcert (1866). Hij was dirigent in Berlijn en Liverpool en later werd hij professor compositie (Berlijn). Dat hij naast concerten, symfonieën en oratoria ook zo'n 70 liederen componeerde is nagenoeg onbekend.

De liederen op teksten van van Ernst Schulze componeerde **Schubert** op het hoogtepunt van zijn kunstenaarschap. Het zijn alle 'strofenliederen'. Het 'Lied', in de tegenwoordige betekenis van dit Duitse woord, ontstond in de tweede helft van de 18e eeuw. Men noemt dit ook wel het 'kunstlied', de toonzetting van een gedicht met begeleiding van (meestal) piano. De meest eenvoudige vorm van zo'n lied is het zg. strofenlied: elke strofe (couplet) van het gedicht heeft dezelfde melodie. Strofenliederen herbergen het gevaar in zich saai en monotoon te worden (steeds dezelfde 'deun'). Componisten kunnen dit ondervangen door bij iedere strofe de melodie een beetje te veranderen of bv de toonsoort te wijzigen en dan spreekt men van een 'gemodificeerd' strofenlied en wanneer dit nog een stap verder gaat van een 'doorgecomponeerd' lied: iedere strofe krijgt zijn eigen melodie en zijn eigen uitbeeldende begeleiding. Het eerste en meest beroemde voorbeeld hiervan is 'Das Veilchen' van Mozart (1785).

De dichter **Ernst Schulze** werd geboren in Celle, 40 km ten Noordoosten van Hannover. Zijn moeder stierf toen hij 2 jaar oud was, zijn vader hertrouwde, maar de thuissituatie zou liefdeloos zijn geweest. Hij was superintelligent, in zich zelf gekeerd, een geleerde onder volwassenen, maar een roekeloze durfal onder zijn leeftijdgenoten. Bij het ouder worden werd hij een louter op sex gerichte vrouwenversierder. Fantasie en realiteit liepen bij hem voortdurend door elkaar. Hij ging studeren aan de Universiteit van Göttingen. Zijn halfzuster stierf in 1811 en daarna ontwikkelde Ernst een dwang op zoek te gaan naar een relatie met een vrouw die op haar leek. Hij legde het aan met Cécille, de jongste dochter van een van zijn professoren, maar deze overleed aan tbc in 1812 op een tijdstip dat Ernst zich sexueel vermaakte met een ander. Schulze ontwikkelde een pathologische veroveringszucht op Cécille's oudere zuster, Adelheid, een gedrag dat we nu 'stalking' zouden noemen. Hij produceerde dagelijks gedichten, meestal van hoge kwaliteit. Ook hij stierf aan tbc. Op zijn sterfbed werd hem een hoogleraarschap aangeboden en tezelfdertijd ontving hij de Leipziger Litteratuur Prijs voor zijn drielidig dichtwerk 'Die bezauberte Rose' over liefde en verlies, een typisch romantisch epos. Zowel Beethoven als Schubert hebben

overwogen er een opera van te maken, maar het gebrek aan handeling zal vermoedelijk de oorzaak zijn geweest dat dit niet is doorgegaan. De *neegen gedichten van Schulze* die Schubert op muziek heeft gezet zijn alle afkomstig uit Schulze's 'Poetisches Tagebuch', dat hij heeft geschreven in de periode dat hij jacht maakte op Adelheid. Mogelijk was het de bedoeling van Schubert ze als één geheel uit te geven, als een 'liedcyclus', maar dat is niet gebeurd. Van belang is dat elk lied steeds door één gemoedstoestand wordt gekarakteriseerd. In het *eerste lied* symboliseert de 'brug' een onoverbrugbare scheidslijn tussen twee oevers. De steeds voortrazende stampende paardenhoeven draaien eigenlijk in een cirkel omdat de andere oever, het ware geluk of wat dan ook, nimmer zal worden bereikt. Ook in de andere liederen gaat het vaak over de onrust en het verdriet die het verlangen naar het onbereikbare teweeg brengen. In *Im Walde* en *An mein Herz* horen we de voortdurende onrust in de voortjagende triolen. *Im Frühling* is één van de meest geliefde liederen van Schubert. Het gedicht verwijst naar een wandeling die Schulze met Adelheid had gemaakt toen hij met zijn avances jegens haar was begonnen. Hij zingt haar vol zelfvertrouwen toe als een vogel op een tak. *Über Wildemann* speelt zich af op een berghelling wanneer de winter voorbij is en het voorjaar ontluikt, de seizoenen lijken in strijd om de heerschappij, metafoor voor het conflict in de geest van de dichter.

*Dit concert werd mede mogelijk gemaakt door een legaat van **Helen Scott**, altvioliste, en een bijdrage van de **Gemeente Deventer***

Volgende Concert
Woensdag 11 november 2015 20 u.
SITKOVETSKY TRIO
Saint-Saëns: 2e pianotrio
Ravel: pianotrio
Dvořák: 'Dumky', voor piano, viool, cello
19u. Inleiding Guus van Es, musicoloog

Programmatoelichtingen en recensies
www.kamermuziek-deventer.nl
ook: www.klassiekemuziekdeventer.nl